

**Національний університет "Чернігівський колегіум"**  
**імені Т.Г.Шевченка**  
Кафедра історії України, археології та краєзнавства

**"ЗАТВЕРДЖУЮ"**  
Завідувач кафедри



**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**  
**Науково-дослідна / переддипломна практика**

Освітня програма 032 Історія та археологія  
(магістр)

2020 – 2021 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри історії України, археології та краєзнавства

Протокол № \_\_\_\_ від “ \_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 20\_\_ року.

Розробники: Коваленко Олександр Борисович – кандидат історичних наук, професор кафедри історії України, археології та краєзнавства, директор Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського; Острянюк Андрій Миколайович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії України, археології та краєзнавства.

Мова навчання – українська.

## **I. Загальні положення**

1.1. Програма визначає основні засади організації та проведення науково-дослідної практики студентів магістратури Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського (далі – інституту).

1.2. Програма розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про освіту», Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, Положення про організацію та проведення практики студентів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (далі – університету).

1.3. Практична підготовка студентів інституту (далі – студентів-практикантів) є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття ступеня вищої освіти «магістр» і має на меті набуття студентами відповідних компетентностей.

1.4. *Метою* науково-дослідної практики є набуття студентами досвіду самостійної науково-дослідної роботи та опрацювання методики її проведення, поглиблення теоретичних знань в сфері гуманітарних / педагогічних наук, підбір фактичного матеріалу для написання кваліфікаційної магістерської роботи, формування вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел.

1.5. *Завданнями* науково-дослідної практики (далі – практики) є :

- \* вивчення теоретичних джерел за обраною науковою проблемою, пов'язаною зі спеціалізацією студента / кафедри та відповідно до наукової проблеми дослідження щодо магістерської роботи;
- \* визначення стану розробки питань обраної наукової проблеми у вітчизняній та іноземній літературі;
- \* ознайомлення зі структурою, науковою проблематикою та результатами наукової роботи провідних спеціалістів інституту / університету та інших закладів вищої освіти щодо обраного напрямку наукового дослідження;
- \* визначення структури та основних завдань магістерського дослідження;
- \* апробація основних теоретичних та практичних напрацювань магістерської роботи (у формі виступів на конференціях, написанні наукових статей, рекомендацій до органів влади й управління тощо)

Реалізація мети та завдань забезпечується шляхом чіткої організації практики, виконання основних вимог Положення студентами-практикантами і викладачами інституту / університету.

Науково-дослідна практика повинна відповідати напряму наукових досліджень студента освітнього ступеня «магістр». Під час практики надається можливість використати нові методи та отримати необхідні результати наукових досліджень, що проводить студент під час написання кваліфікаційної магістерської роботи.

***Примітка:*** Якщо студент не визначився з темою кваліфікаційної магістерської роботи, кафедра інституту разом зі студентом-практикантом визначає тему його наукового дослідження на час проходження науково-дослідної практики. Перелік орієнтовних тем наукових досліджень магістрів має бути оприлюднений відповідною кафедрою за місяць до початку науково-дослідної практики.

1.6. Практика передбачає безперервність та послідовність її проведення за умови одержання достатнього для професійної діяльності обсягу компетентностей у відповідності з характеристикою фахівця освітнього ступеня «магістр».

1.7. Зміст, завдання, послідовність практики визначається програмою, що розробляється дирекцією інституту та затверджується на вченій раді інституту.

1.8. Програма практики повинна оновлюватися не рідше 1 разу на 5 років.

## **II. Зміст науково-дослідної практики**

2.1. Головний зміст науково-дослідної практики полягає у залученні студентів освітнього ступеня «магістр» до самостійної дослідницької роботи, ознайомленні з методикою проведення науково-дослідної роботи в академічних та спеціалізованих інститутах, питаннями реалізації теоретичних та наукових розробок в сфері їх професійної діяльності.

2.2. Предметом науково-дослідної практики є поглиблення навичок самостійної наукової роботи, розширення наукового світогляду студентів магістратури, дослідження проблем практики та вміння пов'язувати їх з обраним теоретичним напрямком дослідження, визначати структуру та логіку майбутньої магістерської роботи.

2.3. Положення є основним нормативним документом, на підставі якого відповідними кафедрами інституту згідно з навчальним планом повинні бути враховані вимоги під час розробки наскрізних програм практики та розроблені робочі програми для проходження науково-дослідної практики студентів освітнього ступеня «магістр» відповідної спеціальності (спеціалізації).

## **III. Бази науково-дослідної практики**

3.1. Основним базовим об'єктом науково-дослідної практики є кафедри інституту. Науково-дослідна практика може проводитися також за додаткової потреби на базі науково-дослідних закладів, відповідних профільних кафедр закладів вищої освіти, наукових та аналітичних підрозділів підприємств, установ, організацій, відомств, бібліотек тощо, які проводять науково-дослідні роботи чи здійснюють розробки та / або мають наукові здобутки у сфері наукової проблематики студентів.

3.2. З базами практики інститут завчасно укладає угоди. Тривалість дії угод погоджується договірними сторонами.

3.3. За наявності в інституті / в університеті державних, регіональних замовлень на підготовку спеціалістів перелік баз практики надають інституту / університету органи, які формували замовлення на фахівців.

3.4. Студенти можуть самостійно з дозволу відповідних кафедр обирати для себе місце проходження практики і пропонувати його для використання, якщо для збору необхідного матеріалу з обраного наукового напрямку досліджень магістра зазначена база практики безпосередньо слугуватиме об'єктом дослідження.

3.5. Побажання студента повинно бути обґрунтовано заявою на ім'я завідувача відповідної кафедри, до якої додається лист з відповідної установи зі згодою прийняти дану особу для проходження науково-дослідної практики.

3.6. Зміна бази практики можлива лише за поважних причин і тільки до подання проекту наказу про проходження практики. Рішення про можливість зміни бази практики приймає завідувач кафедри за погодженням із директором інституту.

Самостійно змінювати місце практики студент магістратури не має права. У разі самостійної зміни місця практики, нез'явлення до місця практики без поважних причин, студент вважається таким, хто не виконав навчального навантаження і може бути відрахований з інституту.

## **IV. Організація та керівництво науково-дослідною практикою**

4.1. Відповідальність за організацію, проведення і контроль практики покладається на дирекцію інституту. Оперативне вирішення питань, пов'язаних з організацією і контролем практики в інституті здійснює керівник практики інституту (далі – інститутський керівник). Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечують відповідні кафедри інституту / університету.

4.2. До керівництва практикою студентів залучаються досвідчені викладачі кафедр інституту / університету, а також інші кваліфіковані фахівці закладів освіти, підприємств, наукових установ і організацій.

4.3. Години, що відводяться викладачеві на керівництво практикою та методичну роботу, не повинні перевищувати 40% від загального обсягу навчального навантаження викладача.

4.4. В обов'язки інститутського керівника входить підготовка наказу про практику, загальне керівництво та координація керівництва з боку кафедр. Після закінчення практики інститутський керівник за результатами обговорення практики на засіданнях кафедр та вчентій раді інституту готує письмовий звіт директорів інституту.

4.5. Безпосереднє керівництво практикою кожного студента виконує викладач, якого призначає фахова кафедра відповідно до його науково-педагогічного навантаження та / або проблематики наукового дослідження студента-практиканта. Керівником практики студента може бути призначений науковий керівник кваліфікаційної роботи магістра, який проходить практику.

В обов'язки викладача кафедри входить постійна допомога магістрам у виконанні всіх завдань практики, їх оцінка та звіт про проходження практики. При призначенні викладача кафедри враховуються наукові інтереси та спеціальність / спеціалізація студентів-практикантів.

4.6. У випадку виникнення форс-мажорних обставин (карантинні заходи, вимушені відпустки та ін.) зміни до графіків (термінів) проходження практики студентів інституту вносяться розпорядженням директора інституту.

4.7. Програма науково-дослідної практики студентів магістратури складається з наступних частин:

➤ формування індивідуального графіку проходження практики та ознайомлення студента з вітчизняними / іноземними науковими та іншими джерелами з метою формування ним бібліографічного списку літератури за обраним напрямом наукового дослідження. За цей період студент зобов'язаний здійснити огляд нормативної документації та друкованої літератури, зібрати, обробити практичний та інформаційний матеріал, здійснити підбір та обробку статистичних даних з обраного напрямку магістерської роботи або теми наукового дослідження;

➤ підготовка рецензії на наукову статтю з обраної проблеми досліджень, відзив на автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня з обраної проблеми досліджень, робота над перекладом іноземного наукового джерела за обраним напрямом наукового дослідження;

➤ підготовка тез для виступу на науковій конференції за обраним напрямом з обов'язковим оприлюдненням результатів наукового дослідження в інституті / в університеті. Зарахування тез при захисті звіту з практики здійснюється за обов'язкової участі студента у конференції;

- підготовка статті (публікації) з тематики наукового дослідження;

**Примітка:** Стаття / публікація має відповідати вимогам, встановленим редакцією збірника студентських наукових праць «*Juvenia Studia*» (<https://juvenia.nethouse.ua/>).

Для захисту науково-дослідної практики на оцінку «добре» (75-89 балів) студенту магістратури достатньо підготувати статтю / публікацію за обраною науковим керівником / викладачем кафедри тематикою без опублікування у збірнику «*Juvenia Studia*».

Якщо студент магістратури на момент захисту практики вже подав (або готовий подати) статтю / публікацію до редакції «*Juvenia Studia*», це є підставою для оцінювання його науково-дослідної практики на оцінку «відмінно» (90-100 балів) у залежності від змісту та обсягу поданої статті / публікації.

- виконання індивідуального завдання, завершення роботи над формуванням теми і плану магістерської роботи, оформлення звіту про проходження науково-дослідної практики та його захист.

## **V. Функції керівників науково-дослідної практики**

### *5.1. Інститутський керівник практики:*

- перед початком практики перевіряє наявність необхідних місць для студентів-практикантів на кафедрах інституту / університету, у базових закладах освіти, в установах та організаціях згідно з укладеними угодами і подає необхідну інформацію на кафедри інституту / університету, завідувачу навчальної практики університету;

- згідно з угодами, укладеними між інститутом / університетом та базовими закладами освіти, підприємствами, установами та організаціями про проведення практики, проводить розподіл студентів за базами практик, готує проект наказу;

- перед початком практики забезпечує необхідною документацією з практики викладачів кафедр, керівників базових закладів освіти, студентів-практикантів;

- організовує та проводить настановчу конференцію з практики: дає рекомендації та настанови щодо проходження практики, інструктаж з техніки безпеки і охорони праці, порядок звітності студентів про проходження практики;

- здійснює контроль за виконанням студентами-практикантами програми практики: перевіряє індивідуальний план роботи студента-практиканта, контролює вчасність звітування студента-практиканта;

- співпрацює із завідувачем навчальної практики університету, викладачами фахових кафедр, працівниками базових установ, організацій, студентським творчим об'єднанням щодо висвітлення результатів практик в інститутській стіннівці;

- контролює своєчасність виставлення викладачами кафедр інституту підсумкової оцінки з практики у заліково-екзаменаційну відомість та подання її до дирекції інституту;

- організовує і проводить підсумкову конференцію з практики, підводить підсумки практики та оцінює її результати;

- обговорює питання результатів практики на засіданнях кафедр і вченої ради інституту;

- звітує на вченій раді інституту, подає директорові інституту, завідувачу навчальної практики університету письмовий звіт про хід, результати практики із

зауваженнями і пропозиціями щодо подальшого вдосконалення та організації її проведення.

**Примітка:** Вищевказані обов'язки інститутського керівника стосуються організації і проведення практики студентів як денної, так і заочної форм навчання.

#### 5.2. Викладач кафедри, відповідальний за науково-дослідну практику:

- бере участь у настановчій і підсумковій конференціях з практики, нарадах з питань практики в інституті, університеті, на базі практики;
- розробляє та надає студентам індивідуальні завдання та інших вказівки для проходження практики, враховуючи специфіку конкретної спеціальності / спеціалізації студента-практиканта;
- контролює своєчасне формування та виконанням індивідуальних графіків проходження практики студентами;
- консультує студентів щодо виконання індивідуального завдання практики та оформлення документів з практики;
- забезпечує своєчасне надання студентами на кафедру звітів з науково-дослідної практики та інших документів, необхідних для захисту;
- обов'язково записує виконання свого навчального навантаження з практики у відповідних щоденниках практики студентів-практикантів;
- бере участь у проведенні заліку з практики і разом з інститутським керівником практики оцінює роботу студента-практиканта.

## **VI. Науково-методичне та організаційне забезпечення науково-дослідної практики**

### 6.1. Фахові кафедри:

- забезпечують повну підтримку студента-практиканта з проблематики наукового дослідження;
- здійснюють індивідуальний та диференційований підхід до студентів-практикантів під час практики;
- беруть участь у настановчих та підсумкових конференціях студентів-практикантів;
- проводять консультації з проблематики наукового дослідження;
- аналізують хід і результати практики, вживають заходи щодо її вдосконалення.

### 6.2. Основна документація з науково-дослідної практики

6.2.1. Наказ про практику є основним документом, що визначає терміни та порядок проходження практики, базові кафедри, базові навчальні заклади, викладачів кафедр.

6.2.2. Протоколи відповідних рішень кафедри вміщують розподіл студентів між викладачами кафедр, заходи оперативного контролю за проходженням практики, результати обговорення та оцінки індивідуальних звітів студентів-практикантів.

6.2.3. Індивідуальні звіти студентів-практикантів є основним звітним документом. На основі усного звіту та письмового індивідуального звіту на

засіданні базової кафедри затверджується загальна оцінка з практики. Індивідуальний звіт студента-практиканта містить:

- \* **щоденник**, що фіксує всі форми роботи під час практики;
- \* **текст статті / публікації** студента-практиканта;
- \* **інші письмові варіанти проведення наукового дослідження** (тези до виступу, рецензії, відзиви, переклади тощо).

6.2.4. *Загальний звіт* про проходження науково-дослідної практики подається інститутським керівником директорові інституту у 7-денний термін після отримання студентами оцінки з науково-дослідної практики.

## **VII. Студенти-практиканти**

7.1. Розподіл студентів на практику проводиться з урахуванням їхньої спеціальності / спеціалізації та / або за науковими інтересами студентів / викладачів кафедр.

7.2. Студенти інституту під час проходження практики зобов'язані:

- брати участь у настановчих та підсумкових конференціях з практики, методичних семінарах, творчих зустрічах з висококваліфікованими працівниками відповідної галузі;
- до початку практики одержати від керівників практики необхідні консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- отримати направлення, щоденник з практики і своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики, вказівки викладачів кафедр;
- ознайомитися із правилами техніки безпеки під час проходження практики, охорони життя і безпеки студентів, суворо дотримуватись їх;
- свою діяльність організувати у відповідності до вимог Статуту бази практики, дотримуватись правил внутрішнього розпорядку баз практики. У випадку невиконання студентом-практикантом вимог баз практики він позбавляється права проходити практику в певному закладі вищої освіти, установі, організації;
- своєчасно оформити звітну документацію та скласти залік з практики.

7.2. З усіх питань, що виникають у ході практики, студенти мають право звертатися до керівників практики інституту, адміністрації бази практики, вносити пропозиції щодо вдосконалення організації і проведення практики на настановчих та підсумкових конференціях з практики, методичних семінарах, творчих зустрічах з відомими працівниками освітніх закладів, фахівцями відповідних галузей, а також висвітлювати питання практики на сайтах кафедр, у стіннівках інституту.

## **VIII. Підсумки практики**

8.1. Документація з практики (письмовий звіт, індивідуальний план роботи, щоденник практики та ін.) подається студентами-практикантами на перевірку



протягом трьох днів після закінчення практики. Захист практики в інституті проводиться не пізніше, ніж через 10 днів після подання документації.

8.2. Звітна документація зберігається в дирекції інституту 1 рік після закінчення студентом навчання в інституті.

8.3. Підсумкова оцінка з практики виставляється інститутськими керівниками (викладачами кафедр) у заліково-екзаменаційну відомість.

8.4. Формою підсумкового контролю з практики в інституті є залік, оцінка за який виставляється за шкалою ECTS та національною шкалою «незадовільно-задовільно-добре-відмінно».

8.5. Студент, який не виконав програму практики з певної причини (недбале ставлення до обов'язків, недотримання внутрішнього розпорядку бази практики тощо) може бути направлений на повторне проходження практики з обов'язковим виконанням умов, визначених інститутом.

8.6. Практична підготовка є невід'ємною частиною навчального плану. Незадовільна оцінка з практики може бути підставою для відрахування студента з інституту за невиконання навчального плану.

8.7. Підсумки практики обговорюються на засіданнях кафедр, а загальні підсумки практики розглядаються на вченій раді інституту.

8.8. Захист практики в інституті.

8.8.1. На захисті практики присутні студенти-практиканти та комісія, членами якої є викладачі фахових кафедр, інститутський керівник. На засідання комісії можуть бути запрошені фахівці відповідної галузі з базових закладів вищої освіти.

8.8.2. Термін засідання фахової комісії встановлюється інститутським керівником практики та узгоджується із директором інституту, завідувачами кафедр, завідувачем навчальної практики університету.

8.8.3. На захисті практики студенти-практиканти звітують про проведену роботу, вказують на труднощі, що виникали під час проходження практики, подають пропозиції щодо поліпшення методів і способів організації практики; демонструють наочність, яку використовували під час практики, доводять її значимість і важливість; розповідають про організацію навчально-виховного / виробничого процесу в закладах освіти / на підприємствах, в установах, організаціях, висловлюють думки щодо наукової підготовки до роботи в освітніх різних типів.

8.8.4. Викладачі кафедр аналізують проведену студентами науково-дослідну роботу, проводять перевірку виконаних індивідуальних завдань та інші заходи, передбачені програмою практики.

8.8.5. На засіданні фахової комісії у відомість виставляються оцінки, визначаються теми доповідей та виступів, що заслуховуються та обговорюються на підсумковій конференції.

8.9. Підсумкова науково-методична конференція.

8.9.1. Підсумкова науково-методична конференція в інституті є останнім етапом, що завершує практику.

Проводить її інститутський керівник практики. На конференцію запрошуються директор інституту, завідувачі фахових кафедр інституту. На конференцію можуть бути запрошені фахівці відповідної галузі з базових закладів вищої освіти.

8.9.2. Конференція проводиться наступного тижня після підведення підсумків практики в інституті.

8.9.3. У конференції беруть участь всі студенти-практиканти та викладачі кафедр інституту, відповідальні за науково-дослідну практику.

На конференцію запрошуються студенти, які в наступному році будуть проходити таку ж практику.

На конференцію студенти-практиканти готують доповіді, повідомлення, презентації, у яких висвітлюють досвід роботи студентів, фахівців відповідних галузей, демонструють змістовну наочність.